

โรงภาพยนตร์

ย้อนหลังไป พุทธศักราช 2438 สองพี่น้องตระกูลลิมิแอร์ ได้ทำการบันทึกเรื่องราวเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวันของผู้คนในประเทศฝรั่งเศส ภายหลังจากทุกคนต่างเรียกสิ่งทีพวกเขาบันทึกนั้นว่า “ภาพยนตร์” และได้ออกเผยแพร่ให้กับสาธารณะชนรับชม เมื่อวันที่ 28 ธันวาคม 2438 ซึ่งขณะนั้นยังไม่มีการสร้างโรงภาพยนตร์เพื่อทำการฉายโดยเฉพาะ พวกเขาใช้ร้านกาแฟแห่งหนึ่งชั้นใต้ดินที่ประเทศฝรั่งเศส เป็นสถานที่การฉาย นับจากนั้นเป็นต้นมา ภาพยนตร์ก็ถูกเปลี่ยนแปลงและพัฒนาตามลำดับ ไปพร้อม ๆ กับสถานที่ฉายควบคู่กันไปตามประเทศต่าง ๆ หนึ่งในนั้นคือ ประเทศไทย

สำหรับ ประเทศไทยในช่วงเวลานั้น คงมีแต่ความบันเทิงที่ได้รับ ความนิยมที่เกิดขึ้นก่อนหน้านั้น อาทิ ลิเก หุ่นกระบอก จั้ว เพลงพื้นบ้าน เป็นต้น ซึ่งเล่นกันตามโรงละคร หรือ วัด ประจำท้องถิ่น จนเมื่อปีพุทธศักราช 2440 ภาพยนตร์ของสองพี่น้องตระกูลลิมิแอร์ได้เข้ามาในประเทศไทย ทำให้คนไทยได้รู้จักกับ ภาพยนตร์ เป็นสิ่งบันเทิงที่เข้ามาเพิ่มอีกหนึ่งประเภท ส่งผลมาถึงรู้จักสถานที่ฉายด้วยกัน เพราะเมื่อมีภาพยนตร์เข้าฉายในประเทศไทยที่ใด เป็นที่รับทราบของคนไทยว่า จะต้องเดินทางไปยังสถานที่ฉายเรื่องนั้น ๆ ต่อมาภายหลังเรียกกันว่า “โรงภาพยนตร์” ซึ่งสถานที่ฉายภาพยนตร์ในประเทศไทยก็ได้มีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงพัฒนาขึ้นไปตามสถานการณ์บ้านเมือง คนไทยจึงมีความผูกพันกับโรงภาพยนตร์มาช้านาน เพราะพฤติกรรมการรับ ชมภาพยนตร์ในแต่ละช่วงเวลานั้น ก่อให้เกิดภาพสะท้อนวิถีชีวิตสังคมไทย ซึ่งสามารถจำแนกปรากฏการณ์ ได้ดังนี้

1.โรงภาพยนตร์ถาวรแห่งแรก

การกำเนิดโรงภาพยนตร์แห่งแรกในประเทศไทย ถือเป็นช่วงเวลาของการเข้ามาของ ภาพยนตร์ในประเทศไทย เมื่อนายเอส จี มาร์คอฟสกี (S.G. Marchovsky) พ่อค้าต่างชาตินำภาพยนตร์ของสองพี่น้องตระกูลลิมิแอร์ เข้ามาฉาย และเมื่อมีการนำภาพยนตร์เข้ามาฉายเก็บค่าดูจากประชาชนคนไทยได้ดูเป็นครั้งแรก จึงจำเป็นต้องหาสถานที่ฉาย ซึ่งนายมาร์คอฟสกีได้เลือกโรงละครหม่อมเจ้าอลังการ โดยทำการฉายเพียง 3 คืน ตั้งแต่วันที่ 10-12 มิถุนายน 2440 โรงละครหม่อมเจ้าอลังการ จึงถือเป็นสถานที่ฉายภาพยนตร์ครั้งแรกของประเทศไทย แม้ว่าสถานที่ฉายภาพยนตร์ จะไม่ใช่ในโรงภาพยนตร์โดยตรง เนื่องจากก่อนหน้านั้นประเทศไทยยังไม่มีใครรู้จักภาพยนตร์

คงรู้จักแต่ละครร้อง,ละครนอกละครใน ,ลิเก,ลำตัด เป็นต้น ซึ่งนับจากการฉายภาพยนตร์ครั้งแรกของประเทศไทยเกิดขึ้นที่โรงละครหม่อมเจ้าอลังการ เวลาผ่านไปหลายปีประเทศไทยก็ยังไม่มียุทธศาสตร์การฉายภาพยนตร์เกิดขึ้น จนเมื่อวันที่ 14 ธันวาคม พุทธศักราช 2448 โรงภาพยนตร์ถาวรแห่งแรกในประเทศไทยจึงถือกำเนิดขึ้น ณ บริเวณเวียงหลังวัดชัยชนะสงคราม (วัดตึก) ถนนเจริญกรุง ซึ่งปัจจุบันคือ เวียงนครเขษม) โรงภาพยนตร์แห่งนี้มีชื่อเรียกติดปากผู้คนในยุคนั้นว่า โรงหนังญี่ปุ่น พร้อมกับการเรียกหนังที่ฉายในโรงว่า “หนังญี่ปุ่น” ต่อมาโรงภาพยนตร์ถาวรแห่งนี้ได้รับพระบรมราชานุญาตให้ประดับตราแผ่นดินได้ คนไทยจึงเปลี่ยนชื่อเรียกใหม่ว่า “โรงหนังญี่ปุ่นหลวง” (โตม สุขวงศ์ และ สวัสดิ์ สุวรรณรักษ์, 2545 : 18)

สำหรับการฉายภาพยนตร์โรงหนังญี่ปุ่นหลวงในสมัยนั้นเป็นการฉายภาพยนตร์เงียบ ดังนั้นเพื่อสร้างความสนุกสนานเพลิดเพลินก็จะมีการบรรเลงดนตรีด้วย ถ้ามีฉากที่มีม้าวิ่ง คนอยู่หลังฉากก็จะเอากะละมังโขกกันให้มีเสียงดังคล้ายม้าวิ่ง ถ้ามีฉากเรือถูกคลื่นซัดก็จะใช้ทรายสาดลงไปแผ่นสังกะสีให้มีเสียงหนักเบาคล้ายเสียงคลื่น ในระยะแรกได้รับการตอบรับจากคนไทยและชาวต่างประเทศเป็นอย่างดี เพราะเป็นของแปลกใหม่ ต่อมาเมื่อลิเกขึ้นไปแสดงสลับฉากเพื่อเป็นการเปลี่ยนทัศนียภาพและพักผ่อนอารมณ์จากปรากฏการณ์ดังกล่าวที่เกิดขึ้นกับการที่ประเทศไทยมีโรงภาพยนตร์ถาวรแห่งแรก สะท้อนถึงวิถีชีวิตสังคมไทยในช่วงเวลานั้นได้ว่า คนไทยได้มีการนำภูมิปัญญาชาวบ้านมาประยุกต์ให้เกิดเสียงประกอบภาพยนตร์ โดยใช้วัสดุและอุปกรณ์ใกล้ตัวมาดัดแปลง ในขณะที่ช่วงเวลานั้นก็ยังมีการนำเอาลิเกมาแสดงสลับฉากการฉายภาพยนตร์ด้วย อาจจะเป็นความตั้งใจเจ้าของโรงภาพยนตร์หรือเจ้าของภาพยนตร์ที่ต้องการเอาใจผู้ชม แต่ถ้ามองอีกด้านหนึ่ง สะท้อนได้ว่า คนไทยยังมีความผูกพันกับสิ่งบันเทิงของเก่าอยู่ แม้ว่าภาพยนตร์จะกลายเป็นมหรสพชนิดใหม่ที่สอดแทรกเข้ามาให้ความบันเทิงแก่คนไทยก็ตาม

นอกจากนี้ระหว่างฉายจำเป็นต้องปิดไฟ เวลาภาพยนตร์ฉายหมดม้วนก็จะเปิดไฟทีเพื่อเปลี่ยนม้วนใหม่ ระหว่างหยุดพักเปลี่ยนม้วนใหม่ก็จะมีพ่อค้าแม่ค้าเข้ามาขายของเดินผ่านไปมาขวัไขว่ ผู้ชมก็จะพักผ่อนกินหมากสูบบุหรี่และชากฤษณาลงพื้น บ้างก็ตีลูกหลานร้องไห้ระงอแง บ้างก็กล่อมลูก เพราะพ่อแม่บางคนเอาผ้าขาวม้ามาผูกกับเก้าอี้ทำเป็นเปลให้ลูกนอนในโรงภาพยนตร์ หม่อมสาวเด็กเล็กคุยกันพอไฟดับพร้อมฉายม้วนใหม่ เสียงเด็กร้อง เสียงพ่อค้าแม่ค้า และเสียงอื่น ๆ ค่อยเงียบลงเปลี่ยนเป็นเสียงปรบมือผิปากให้ร้องยินดีแทน จำเริญลักษณะ ฐานะวังน้อย

(2544,17) จากปรากฏการณ์ข้างต้นสะท้อนได้ว่า แม้จะมีเทคโนโลยีจากตะวันตกเข้ามา คนไทยก็ยังคงใช้ชีวิตตามแบบวิถีชีวิตสังคมไทยได้อย่างปกติ บรรยายภาพการรับชมภาพยนตร์จึงไม่ต่างจากการรับชมลิเกในช่วงเวลานั้นแต่อย่างใด

2. โรงภาพยนตร์เสียงแห่งแรก

นับตั้งแต่ประเทศไทย เริ่มมีการฉายภาพยนตร์เป็นครั้งแรกเป็นการนำเอาม้วนฟิล์ม ภาพยนตร์ของสองพี่น้องลูมิแอร์เข้ามาฉาย ในรูปแบบภาพยนตร์เงียบ หลังจากนั้นเป็นต้นมา มีการนำภาพยนตร์ต่างชาติเรื่องอื่น ๆ มาฉายอย่างต่อเนือง จนกระทั่งเริ่มมีกลุ่มคนไทยที่สนใจสร้างภาพยนตร์ไทยเป็นของตนเองอยู่หลายกลุ่ม และพัฒนาเรื่อยมาจนกลายเป็นภาพยนตร์ไทยเสียงเรื่องแรกในที่สุด ได้แก่เรื่อง หลงทาง โดยตระกูลลิวต์ พร้อมกับได้สร้างโรงภาพยนตร์เสียงแห่งแรกของประเทศไทย โดยใช้ชื่อว่า โรงภาพยนตร์เสียงศรีกรุง ซึ่งได้นำภาพยนตร์เรื่องดังกล่าวออกฉายในปีพุทธศักราช 2475 ผลปรากฏว่าได้รับการตอบรับจากผู้ชมอย่างมาก แต่ในขณะเดียวกันกลับ ถูกโจมตีจากคนไทยบางกลุ่ม กล่าวหาว่าภาพยนตร์เรื่องดังกล่าว มีเนื้อหาที่เสื่อมเสียเกียรติของชาติ มีหลายฉากที่ผิดจารีตประเพณีของไทย อาทิ มีการเล้าโลมกอดจูบ พระเอกค่อมนางรองมาบ่อนอาหาร นางเอกอยู่บนเตียงห่มผ้าขนหนูผืนเดียว เป็นต้น ถึงขนาดฟ้องร้องขึ้นโรงขึ้นศาลเป็นที่กล่าวขานไปทั่วประเทศ จากปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นสะท้อนถึงวิถีชีวิตสังคมไทยในช่วงเวลานั้นได้ว่าการรักษานวลสงวนตัวของหญิงไทยถือเป็นเรื่องจำเป็นอย่างยิ่งในสังคมไทย ดังนั้นคนไทยจึงยังไม่เปิดรับหรือยอมรับไม่ได้กับวัฒนธรรมตะวันตกผ่านฉากต้องห้ามในภาพยนตร์ไทยเรื่องหลงทาง

3. โรงภาพยนตร์ตามพระราชดำริของพระมหากษัตริย์

เมื่อประเทศไทยเข้าสู่รัชสมัยพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว (รัชกาลที่ 7) พระองค์ทรงมีพระราชประสงค์โปรดให้จัดสร้างโรงภาพยนตร์ “ศาลาเฉลิมกรุง” เพื่อเป็นอนุสรณ์แห่งการเฉลิมฉลองพระนครมีอายุครบ 150 ปี ทำพิธีเปิดอย่างเป็นทางการเมื่อวันที่ 2 กรกฎาคม 2476 โดยมีภาพยนตร์ต่างประเทศ เรื่อง มหาภัยใต้ทะเล เข้าฉายในระบบเสียงในฟิล์มเป็นเรื่องแรก และถือเป็นจุดกำเนิดธรรมเนียมใหม่ ๆ ของโรงภาพยนตร์หลายประการด้วยกัน อาทิ การใช้เครื่องปรับอากาศ ขณะที่โรงภาพยนตร์ก่อนหน้านั้นมีแค่พัดลม การเปิดม่านเวทีด้วยระบบอัตโนมัติ การจัดที่นั่งมีหลากหลายประเภทเป็นชั้นต่าง ๆ และการจัดที่นั่งพิเศษส่วนตัวที่เรียกว่า ชั้นบ็อกซ์ โดยมีราคาบัตรเข้าชมแตกต่างกันไป เริ่มต้นแถวหน้าสุด 7 สตางค์ 12 สตางค์ 25 สตางค์

ไปจนถึง 40 สตางค์สำหรับชั้นบ็อกซ์ การเปลี่ยนแปลงรอบการฉายเป็น 2 รอบ จากเดิมโรงภาพยนตร์อื่น ๆ ฉายเพียงวันละ 1 รอบ มีการจัดรอบฉายปฐมทัศน์ หรือ กาล่าพรีเมียร์ เพื่อโปรโมทภาพยนตร์ครั้งแรกของประเทศไทย มีการแสดงดนตรีและจำอวดต่าง ๆ รวมถึงมีการฉายภาพยนตร์ส่วนพระองค์ นับเป็นโรงภาพยนตร์ที่มีความใหญ่โต หรูหรา สะดวกสบาย ทันสมัย เพียบพร้อมไปด้วยเทคโนโลยีทั้งภาพและเสียงที่ทันสมัย แห่งแรกของประเทศไทย เป็นที่พบปะของกลุ่มบุคคลในวงการบินทั้งผู้สร้าง ดารา ตัวประกอบ นักพากย์ ฯลฯ จะนับว่าศาลาเฉลิมกรุงเป็นสถาบันการผลิตบุคลากรภาพยนตร์ไทย จากการถือกำเนิดโรงภาพยนตร์เฉลิมกรุง ทำให้พฤติกรรมการเข้าชมภาพยนตร์ของคนไทยเปลี่ยนแปลงไป เนื่องจากเป็นโรงภาพยนตร์หลวงที่เกิดขึ้นจากพระราชดำริของพระมหากษัตริย์ ประกอบกับเป็นโรงภาพยนตร์ที่มีการใช้เครื่องปรับอากาศทั้งโรง จึงต้องมีมาตรการเข้มงวดในการเข้าชมภาพยนตร์ ภาพเดิม ๆ ที่พ่อค้าแม่ค้าเข้ามาเฝ้าขายของระหว่างพักเปลี่ยนม้วนฟิล์ม ภาพที่พ่อแม่เอาผ้าขาวม้ามาผูกกับเก้าอี้ โรงภาพยนตร์มาทำเป็นเปลกล่อมลูกระหว่าง ภาพการเคี้ยวหมากกวนน้ำลาย ลงพื้นโรงภาพยนตร์ก็จะมีพบบ่อยอีกต่อไป ในขณะที่ทำให้วัฒนธรรมของกลุ่มแฟนคลับต่อดารานักแสดงไทย เปลี่ยนแปลงไปด้วย สามารถพบปะกลุ่มดารานักแสดงไทยที่ชื่นชอบได้ง่ายขึ้น ไม่จำเป็นจะต้องเขียนจดหมายหรือ ตระเวนไปตามกองถ่ายตามสถานที่ต่าง ๆ เพราะโรงภาพยนตร์เฉลิมกรุงถือเป็นศูนย์กลาง ในการรวมตัวของเหล่าดารานักแสดง ผู้กำกับภาพยนตร์ ผู้จัดภาพยนตร์ในวงการ ภาพยนตร์ไทยมาพบปะกันทั้งเป็นทางการและไม่เป็นทางการ

4. โรงภาพยนตร์ต้นกำเนิดวัฒนธรรมป๊อปคอร์น ภาพยนตร์ 3 มิติ และกลาง ควีนปีนแห่งการเมือง

ในปีพุทธศักราช 2492 มีโรงภาพยนตร์ไทยเกิดขึ้นอีกแห่งหนึ่ง คือ ศาลาเฉลิมไทย ถือเป็นโรงภาพยนตร์อีกแห่งที่มีความทันสมัยในช่วงเวลานั้น ซึ่งเดิมทีถูกใช้เป็นโรงละคร และปรับเปลี่ยนแปลงมาในรูปแบบของโรงภาพยนตร์เมื่อปีพุทธศักราช 2496 สิ่งที่โรงภาพยนตร์ศาลาเฉลิมไทยได้สร้างความใหม่ให้กับประเทศไทยด้วยการออกแบบอาคารให้ด้านนอกมีการแบ่งสัดส่วนพื้นที่ และมีร้านไอศกรีม หูหราภูมิฐาน แสดงให้เห็นถึงการเปิดรับการก้าวเข้าสู่ความทันสมัยของประเทศไทยมากขึ้น ที่สำคัญโรงภาพยนตร์ศาลาเฉลิมไทยถือเป็นโรงภาพยนตร์แห่งแรกของประเทศไทยที่มีการขายข้าวโพดคั่ว (Popcorn) ปราบกฏการณ์ดังกล่าว ทำให้พฤติกรรมการบริโภคอาหารในโรงภาพยนตร์ของคนไทยเปลี่ยนแปลงไป จากเดิมที่เคยซื้ออาหารแผงลอยที่วาง

ขายอยู่หน้าโรงภาพยนตร์ เช่น ลูกชิ้นปิ้ง ข้าวเหนียวหมูปิ้ง เปลี่ยนมาเป็นการรับประทาน ข้าวโพดคั่ว (Popcorn) แทน ในที่สุดก็กลายเป็นวัฒนธรรมอย่างหนึ่งในตำนานของชนมชนเคี้ยวที่มีชื่อเสียงและเป็นสัญลักษณ์เคียงคู่กับโรงภาพยนตร์ไทย จนถึงปัจจุบันก็ได้รับความนิยมมากขึ้นจากผู้ชมอย่างต่อเนื่อง โรงภาพยนตร์แต่ละเครือ ก็จะผลิตข้าวโพดคั่ว (Popcorn) ให้มีหลายรสชาติมากขึ้นเพื่อเป็นการตอบสนองเอาใจของลูกค้า รวมถึงมีการออกแบบผลิตภัณฑ์บรรจุข้าวโพดคั่วให้มีความสวยงาม โดยอาศัยสัญลักษณ์หรือนำโปสเตอร์ภาพยนตร์มากรีนติดลงบนภาชนะใส่ข้าวโพดคั่ว โดยออกขายเป็นชุดพร้อมกับเครื่องดื่ม กลายเป็นของสะสมอีก รูปแบบหนึ่งซึ่งได้รับความนิยมอย่างมาก สามารถสร้างกำไรให้กับเจ้าของ โรงภาพยนตร์อีกช่องทางหนึ่ง นอกจากรายได้จากการขายบัตรชมภาพยนตร์ ที่สำคัญทำให้เกิดกลุ่ม แฟนคลับอีกหนึ่งกลุ่ม คือ กลุ่มที่ชื่นชอบเก็บสะสมชุดบิ๊อปคอร์นในโรงภาพยนตร์อีกด้วย

นอกจากนี้โรงภาพยนตร์ศาลาเฉลิมไทย เป็นโรงภาพยนตร์แห่งแรกของไทย ที่นำระบบสามมิติเข้ามาฉาย ผู้ชมต้องสวมแว่นโพลาไรซ์ขณะชมจนรู้สึกว่ามีภาพพุ่งออกมาจากจอได้ ติดตั้งระบบจอกว้างซีเนมาโคปและฉายเป็นแห่งแรกในประเทศไทย อย่างไรก็ตามเนื่องจากโรงภาพยนตร์ศาลาเฉลิมไทย ตั้งอยู่ที่ถนนราชดำเนิน แยกสะพานผ่านฟ้าซึ่งบริเวณนั้นถือเป็นศูนย์รวมตัวของผู้คนในการจัดกิจกรรมทางการเมืองด้วยซึ่งมีผลกระทบต่อโรงภาพยนตร์ศาลาเฉลิมไทย อย่างหนัก โดยเฉพาะวันที่ 14 ตุลาคม พุทธศักราช 2516 มีการชุมนุมทางการเมืองระหว่างนักศึกษาประชาชนและเจ้าหน้าที่ของรัฐ ทำให้โรงภาพยนตร์แห่งนี้ถูกใช้เป็นพื้นที่ช่วยเหลือนคนเจ็บและเป็นที่พักภัย ความวุ่นวายต่างๆ ที่เกิดขึ้นภายในโรงภาพยนตร์ศาลาเฉลิมไทยมีร่องรอยจากเหตุการณ์การต่อสู้ดังกล่าวยังปรากฏให้เห็นอยู่ทั่วไปทั้งรอยกระสุนที่พื้น ผนัง และด้านหน้าเคาน์เตอร์ขายบัตรชมภาพยนตร์ โรงภาพยนตร์ศาลาเฉลิมไทยจึงเป็นเสมือนรอยแห่งเหตุการณ์วิปโยคที่เกิดขึ้นในประเทศไทย แต่เป็นที่น่าเสียดายโรงภาพยนตร์ดังกล่าวจำเป็นต้องถูกรื้อถอนตามมติของคณะรัฐมนตรี พุทธศักราช 2530 จนในที่สุดวันที่ 15 มกราคม 2532 เป็นวันสุดท้ายของกิจการฉายภาพยนตร์แก่โรงภาพยนตร์แห่งนี้ (ธนาทิพ ฉัตรภูติ ,2547 :58-61)

5.โรงภาพยนตร์หัวเมืองต่าง ๆ

นับจากพุทธศักราช 2500 – 2516 ประเทศไทยอยู่ในยุคเผด็จการของทหาร ที่นำโดยจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ซึ่งแนวโน้มที่จะแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจของชาติให้เจริญรุ่งเรืองตามแบบอย่างประเทศตะวันตก โดยใช้นโยบายเปลี่ยนภาคเกษตรให้เป็นภาค

อุตสาหกรรม ส่งเสริมการลงทุนจากต่างประเทศ เพื่อให้เกิดการขยายตัวทางด้านอุตสาหกรรม การนำแนวคิดพัฒนาแบบทุนนิยมตะวันตก คือ การผลิตสินค้าและบริการโดยธุรกิจเอกชน ซึ่งสามารถที่จะประกอบธุรกิจแสวงกำไรสูงสุดโดยไม่มีขีดค้น ยิ่งธุรกิจเอกชนสามารถผลิตสินค้าและบริการได้ มากเท่าใดก็ยิ่งถือว่าเป็นการพัฒนา (นันทนา กปิลกาญจน์, 2530:19) หนึ่งในนั้น คือ โครงการ เร่งพัฒนาชนบท มีการสร้างสาธารณูปโภค สำคัญให้กระจายไปทั่วทั้งในเมืองและชนบท นโยบายดังกล่าวส่งผลไปถึงวงการภาพยนตร์ไทยด้วย ทำให้โรงภาพยนตร์หัวเมืองต่างจังหวัดเกิดขึ้นจำนวนมาก (โดม สุขวงศ์ และสวัสดิ์ สุวรรณ ปักษ์, 2545:13) เพราะการชมภาพยนตร์ในโรง ภาพยนตร์ถือเป็นการ ให้บริการความบันเทิง ยอดนิยมในราคาถูกลงอย่างหนึ่ง รัฐจึงสนับสนุนให้ภาคเอกชน ทำธุรกิจโรงภาพยนตร์หัวเมืองต่าง ๆ เพื่อสะท้อนถึงความเจริญให้คนต่าง จังหวัดสามารถเข้าถึงการรับชมภาพยนตร์ได้ง่ายขึ้น จึงทำให้กิจการธุรกิจภาพยนตร์และโรงภาพยนตร์ถือว่ามีชื่อเสียงอย่างมากในช่วงเวลานั้น ส่งผลให้เกิดวิถีชีวิต ของคนไทยในชนบทเปลี่ยนแปลงไป การทำธุรกิจในต่างจังหวัด ไม่ได้มีเพียงแค่ธุรกิจการเกษตรอีกต่อไป ในขณะที่การจับจ่ายใช้สอย ของชาวบ้านก็ไม่ใช้มีแต่ตลาดสดใกล้บ้าน มีการเดินทางมาซื้อของหรือรับชมภาพยนตร์ในตัวเมืองมากขึ้น ไม่จำเป็นจะต้องเดินทางเข้าเมืองหลวง ช่วยสร้างเศรษฐกิจให้กับชุมชนรากหญ้า

6. หนังกกลางแปลง

การขยายตัวของจำนวนพลเมืองและการเข้ามาช่วยพัฒนาชนบทของสหรัฐอเมริกา พร้อมกับ การเปิดยุคทุนนิยมและบริโภคนิยม ในช่วงรัฐบาลจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ทำให้เกิดการแข่งขันในการขายสินค้าอุปโภคและบริโภค ผู้ผลิตสินค้าได้คิดค้นวิธีการขายสินค้าของตนไปสู่ผู้บริโภคทั่วประเทศ วิธีการอย่างหนึ่งที่เกิดขึ้นและประสบผลสำเร็จ คือ การจัดรถยนต์ฉายหนังเคลื่อนที่ นำหนังขนาด 16 มิลลิเมตรและสินค้าของตนไปฉายหนังกลางแปลงสลับกับการขายสินค้า ซึ่งครอบคลุมพื้นที่ตั้งแต่ชานเมืองกรุงเทพฯไปจนถึงหมู่บ้านที่ทุรกันดารในชนบทที่ห่างไกล และเนื่องจากผู้ที่คิดและบุกเบิกกลยุทธ์นี้ก่อน ได้แก่ผู้ผลิตสินค้ายารักษาโรค ซึ่งสามารถจัดจำหน่ายได้ดีในท้องถิ่นทุรกันดาร ชาวบ้านจึงเรียกกิจการฉายหนังแบบนี้ว่า “หนังขายยา” ความสำเร็จของหนังขายยา ทำให้มีผู้คิดทำกิจการหนังกลางแปลงในรูปแบบอื่น คือ การทำกิจการหนังเร่ ซึ่งหมายความว่านำภาพยนตร์ไปตั้งจอฉายกลางแปลง

แต่มีการล้อมรั้วผ้าหรือใบไม้ เพื่อเก็บค่าเข้าชม หลังจากนั้นปีพุทธศักราช 2521 เริ่มมีการนำธุรกิจหนังกลางแปลงเข้ามาในงานบุญประเพณีต่าง ๆ ตั้งแต่งานบวช งานแต่งงาน งานศพ งานขึ้นบ้านใหม่ งานวัด งานชุมชน บางงานอาจมีการจ้างหนังกลางแปลง มาฉายมากกว่า 1 จอ ซึ่งจำนวนจอหนังที่นำมาแสดงนั้น นอกจากจะยิ่งสร้าง ความครึกครื้นให้กับงานแล้ว ยังถือเป็นดัชนีบ่งชี้ถึงความมีหน้ามีตาของเจ้าภาพอีกด้วย สะท้อนถึงค่านิยมของคนไทยในช่วงเวลานั้น จึงทำให้ยุคสมัยนั้นที่อุตสาหกรรมภาพยนตร์ไทย กำลังเฟื่องฟูและได้รับความนิยมอย่างแพร่หลาย หนังกลางแปลงจึงกลายเป็นสิ่งที่ทุกคนสามารถเข้าถึงได้

ฐิติยา พจนานพิทักษ์ :2561 อ้างถึงใน จารุกิตติ ธีรตาพงศ์ : 2561) กล่าวถึงปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้น จากโรงหนังกลางแปลง ไว้ว่า หนังกลางแปลงเป็นกิจกรรมหนึ่งในมหรสพแบบวิถีไทย ขณะเดียวกันก็มีความเชื่อมโยงกับอุตสาหกรรมภาพยนตร์ซึ่งมีรูปแบบของธุรกิจ และถือเป็นมหรสพกลางแจ้งที่เป็นศูนย์รวมสิ่งต่างๆ งานบุญ งานวัด ประเพณีต่างๆ ตลอดจนการพบปะสังสรรค์ หรือกระทั่งกิจกรรมยามค่ำคืน เพราะไม่ใช่ทุกคนที่จะมีเงิน เวลาและโอกาสการเข้าถึงการชมภาพยนตร์ในโรงภาพยนตร์ อีกทั้งโรงภาพยนตร์ทั่วไป ก็กระจุกตัวอยู่ในเขตตัวเมืองต่าง ๆ

7. โรงภาพยนตร์มินิเธียเตอร์

เมื่อเข้าสู่พุทธศักราช 2524 ประเทศไทยเกิดธุรกิจบันเทิงรูปแบบใหม่ที่เรียกว่า ธุรกิจกิจการเคเบิลทีวีและจานดาวเทียม และธุรกิจร้านเช่าวีดีโอ จึงทำให้พฤติกรรมการรับชมภาพยนตร์ของคนไทยเปลี่ยนแปลงไป จากเดิมที่ต้องไปซื้อบัตรชมภาพยนตร์ที่โรงภาพยนตร์ เป็นการรับชมโทรทัศน์ภายในที่พักอาศัย เพราะไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายซื้อบัตรชมภาพยนตร์ หรืออาจจะเช่าวีดีโอจากร้านเช่ามาชมภายในที่พักอาศัยด้วยเช่นกัน เพราะราคาถูกกว่าบัตรชมภาพยนตร์ ในขณะเดียวกันไม่ต้องเสียเวลา ในการเดินทางไป ที่โรงภาพยนตร์ ดังนั้นโรงภาพยนตร์ทั่วประเทศเริ่มที่จะสูญหายไป

ซึ่งส่วนใหญ่เป็นโรงภาพยนตร์ที่มีขนาดใหญ่โต จุที่นั่งได้ 800 – 1,500 คน เป็นโรงภาพยนตร์เดี่ยว (Stand alone) ฉายภาพยนตร์ โดยเฉพาะ ซึ่งส่วนใหญ่สร้างขึ้นอยู่ริมถนนในเมืองหลวงหรือหัวเมืองต่าง ๆ ในต่างจังหวัด ภาพยนตร์ไทยที่เคยผลิตมีจำนวนปีละร้อยกว่าเรื่องก็จำนวนลดลงเรื่อย ๆ เช่นกัน อาจกล่าวได้ว่า ช่วงเวลานั้น ถือเป็นช่วงตกต่ำของโรงภาพยนตร์ในประเทศไทยอย่างแท้จริง มีโรงภาพยนตร์ต่างจังหวัดจำนวนมากต้องปิดตัวลง หรือเปลี่ยนรูปแบบการฉายควบ 2

เรื่องสลับกัน ส่วนโรงพยาบาลยนตร์ในกรุงเทพฯ จำเป็นต้องปรับเปลี่ยนเพื่อความอยู่รอดจากโรงพยาบาลยนตร์เดี่ยวที่มีขนาดใหญ่ มาเป็นโรงพยาบาลยนตร์ขนาดเล็กเรียกว่า “มินิเธียเตอร์” ที่แทรกตัวอยู่ตามศูนย์การค้าต่าง ๆ จากปรากฏการณ์ดังกล่าวสะท้อนได้ว่าในช่วงเวลานั้นสภาพเมืองที่เติบโตขึ้น มีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของผู้บริโภคซึ่งนิยมการซื้อสินค้าและหาความบันเทิงในศูนย์การค้า ดังนั้นการที่เจ้าของโรงพยาบาลยนตร์เดี่ยว (สแตนด์อโลน) ตัดสินใจปรับเปลี่ยนโรงพยาบาลยนตร์ของตนเองมาอยู่ในศูนย์การค้า (มินิเธียเตอร์) ไม่ใช่จุดประสงค์หลักในการตอบสนองผู้ชมสามารถเข้าใช้บริการได้อย่างสะดวก แต่น่าจะคาดหวังถึงผลพลอยได้จากผู้คนที่เข้ามาซื้อสินค้าที่ ศูนย์การค้ามากกว่า โดยอาจจะแวะพักผ่อน ระหว่างซื้อของในศูนย์การค้า ด้วยการชมภาพยนตร์ในโรงพยาบาลยนตร์ก่อนกลับที่พัก และนับตั้งแต่ที่โรงพยาบาลยนตร์มินิเธียเตอร์ถือกำเนิดขึ้นในห้างสรรพสินค้า การรับชมภาพยนตร์จึงกลายเป็นกิจกรรมความบันเทิงที่มาพร้อมกับวัฒนธรรมบริโภคอื่น ๆ ทั้งการช้อปปิ้ง การกิน อาหาร การเล่นเกมวีลิ่ง การนัดสร้างความสัมพันธ์ระหว่างหนุ่มสาว การสร้างความสัมพันธ์เชิงธุรกิจ และการพักผ่อนของครอบครัว (อุณาโลม จันทร์รุ่ง มณีกุล, 2563 :120)

8.โรงพยาบาลยนตร์มัลติเพล็กซ์

ช่วงปีพุทธศักราช 2544 ธุรกิจโรงพยาบาลยนตร์ในประเทศไทย ก็กลับมาได้รับความนิยมอีกครั้งหนึ่ง พร้อม ๆ กับก้าวสู่ความเปลี่ยนแปลง อีกครั้งอย่างยิ่งใหญ่ จากเดิมที่เรียกว่า มินิเธียเตอร์ เป็นโรงพยาบาลยนตร์ขนาดเล็ก ๆ ในห้างสรรพสินค้า มาเป็นรูปแบบ “มัลติเพล็กซ์” คือโรงพยาบาลยนตร์ที่ครบวงจรที่มีตั้งแต่ 6 โรงขึ้นไปในบริเวณเดียวกัน มีระบบอำนวยความสะดวกแก่ผู้ชมอย่างเต็มที่ อาทิ การจองตั๋วผ่านระบบ คอมพิวเตอร์, ระบบการฉาย ภาพ เสียง ที่ทันสมัยและเป็นเลิศ มีห้องฉายเดียวกันทุกโรงพยาบาลยนตร์ ซึ่งสามารถฉายภาพยนตร์ได้ด้วยคน ๆ เดียวผ่านการควบคุมด้วยคอมพิวเตอร์ , องค์ประกอบภายนอกโรงพยาบาลยนตร์จะมีสิ่งอำนวยความสะดวกอื่น ๆ ครบครัน มีร้านค้าหลายรูปแบบ ร้านอาหาร แหล่งช้อปปิ้งที่ทันสมัย เอกลักษณ์สำคัญของโรงพยาบาลยนตร์ประเภทนี้ คือการก่อสร้างขึ้นมาเพื่อเป็นโรงพยาบาลยนตร์อย่างแท้จริง ไม่ใช่การดัดแปลงอาคารประเภทอื่นมาเป็นโรงหนังอย่างอดีตที่เคยทำกันมา

โรงพยาบาลยนตร์มัลติเพล็กซ์ ถือกำเนิดขึ้นที่ประเทศสหรัฐอเมริกา สำหรับในประเทศไทย โรงพยาบาลยนตร์ในรูปแบบ มัลติเพล็กซ์ เปิดให้บริการเป็นแห่งแรกและครั้งแรกเมื่อพุทธศักราช 2537 มีชื่อเรียกว่า โรงพยาบาลยนตร์อีจีวี (EGV มีชื่อย่อมาจาก Entertain Golden Village)

บางแค 10 โรงภาพยนตร์ขนาดใหญ่ 10 โรง มีที่นั่งรองรับผู้ชมได้ถึง 2044 ที่นั่ง อยู่ในห้างสรรพสินค้าซีคอน บางแค กรุงเทพฯ และนับตั้งแต่นั้นเป็นต้นมา ประเทศไทยก็มี โรงภาพยนตร์รูปแบบมัลติเพล็กซ์เกิดขึ้นมากมาย และมีการขยายสาขาไปตามห้างสรรพสินค้า ต่าง ๆ ในต่างจังหวัดจนถึงปัจจุบันนี้ จากปรากฏการณ์ดังกล่าว วิสูตร พูลวรลักษณ์ (อ้างถึงใน ผู้จัดการ, 2537) ได้กล่าวไว้ว่า โรงภาพยนตร์มัลติเพล็กซ์ จะช่วยปรับเปลี่ยนพฤติกรรมกรรมการชมภาพยนตร์ของคนไทยหลาย ๆ อย่าง เช่น เดินทางมาแห่งเดียวแต่มีภาพยนตร์ให้เลือกชมหลาย ๆ เรื่อง มีรอบฉายมากขึ้นกว่าเดิม จากเดิมในแต่ละวันมีเพียง 4 รอบเท่านั้น รวมถึงการขยายตัวของโรงภาพยนตร์มัลติเพล็กซ์ออกไปแถบชานเมืองมากขึ้นจะช่วยปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของผู้ชมแถบชานเมืองที่นิยมดูหนัง 2 เรื่องควบในโรงภาพยนตร์ที่ต่ำกว่ามาตรฐานแบบในอดีตได้อย่างแน่นอน เป็นต้น